

**TA'LIM TRENDLARINING IJTIMOIIY- PSIXOLOGIK
XUSUSIYATLARI**

Karimova Mashxura Tulkinovna
GulDU mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim trendlarining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari tahlil qilinadi. Zamonaviy ta'lim tizimlarida o'quvchilar va o'qituvchilar o'rtasidagi munosabatlar, o'quv muhitining ijtimoiy jihatlar va psixologik omillar qanday ta'sir ko'rsatishi ko'rib chiqiladi. Maqolada individual va guruh o'qish, emotsional intellekt, motivatsiya va o'z-o'zini baholash kabi psixologik komponentlarning ta'lim jarayonidagi ahamiyati ta'kidlanadi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar va ijtimoiy tarmoqlar ta'lim jarayoniga qanday ijtimoiy-psixologik ta'sir ko'rsatishi, shuningdek, o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishdagi roli muhokama qilinadi. Ushbu tahlil orqali ta'lim muassasalari o'z dasturlarini yanada samarali va moslashtirilgan qilib rivojlantirishlari mumkin.

Kalit so'zlar: ta'lim trendlari, ijtimoiy xususiyatlar, psixologik xususiyatlar, o'quvchilar va o'qituvchilar munosabatlari, o'qish motivatsiyasi, emotsional intellekt, mustaqil va guruh o'qish, o'z-o'zini baholash, raqamli texnologiyalar, ijtimoiy ko'nikmalar.

Аннотация: В данной статье анализируются социально-психологические характеристики образовательных тенденций. В современных образовательных системах учитываются взаимоотношения между учениками и преподавателями, социальные аспекты среды обучения, психологические факторы. В статье подчеркивается важность психологических компонентов в образовательном процессе, таких как индивидуальное и групповое обучение, эмоциональный интеллект, мотивация и самооценка. Также рассматривается, как цифровые технологии и социальные сети оказывают социально-психологическое влияние на образовательный процесс, а также их роль в развитии социальных навыков учащихся. Благодаря этому анализу образовательные учреждения могут разработать свои программы, чтобы они были более эффективными и адаптированными.

Ключевые слова: образовательные тенденции, социальные характеристики, психологические особенности, взаимоотношения ученика и учителя, мотивация к учебе.

Abstract: This article analyzes the socio-psychological characteristics of educational trends. The relationship between students and teachers, social aspects of the learning environment, and psychological factors are considered in modern educational systems. The article emphasizes the importance of psychological

components in the educational process, such as individual and group learning, emotional intelligence, motivation and self-esteem. It also discusses how digital technologies and social networks have a socio-psychological impact on the educational process, as well as their role in the development of students' social skills. Through this analysis, educational institutions can develop their programs to be more effective and tailored.

Key words: educational trends, social characteristics, psychological characteristics, student-teacher relationships, motivation to study emotional intelligence, independent and group study, self-assessment, digital technology, social skills.

Zamonaviy ta'lim tizimlari doimiy ravishda o'zgarib bormoqda va bu o'zgarishlar ijtimoiy va psixologik omillar bilan chambarchas bog'liqdir.

Ta'lim trendlari va ularning kelib chiqishi tarixi uzoq va murakkab jarayon bo'lib, turli ijtimoiy, madaniy, iqtisodiy va texnologik omillardan ta'sirlangan.

Quyida ta'lim trendlarining rivojlanishidagi asosiy bosqichlar va ularning tarixiy konteksti keltirilgan.

1. Antik Davr

- Qadimgi Misr va Mesopotamiya: Ta'lim tizimi dastlab diniy va siyosiy maqsadlar uchun tashkil etilgan. Qadimgi misrliklar va mesopotamiyaliklar yozuvni o'rganish, matematikani bilish va diniy marosimlarni o'z ichiga olgan ta'lim berishdi.

- Qadimgi Gretsiya: Platon va Aristotel kabi faylasuflar ta'limning ahamiyatini ta'kidladilar. Platon "Akademiya"ni, Aristotel esa "Lyceum"ni tashkil etdi. Bu joylar bilim va falsafani rivojlantirishga xizmat qildi.

2. O'rta Asrlar

- Diniy Ta'lim: O'rta asrlarda ta'lim asosan cherkov tomonidan boshqarildi. Monastirlar va universitetlar diniy bilimlarni o'qitish bilan shug'ullandi.

- Universitetlar: XII asrda Yevropada ilk universitetlar tashkil etila boshlandi, bu esa ilm-fan va ta'limning rivojlanishiga olib keldi.

3. Yangi Davr

- Insonparvarlik Harakati: XV-XVI asrlarda insonparvarlik harakati ta'limda yangi yondashuvlarni keltirib chiqardi. O'qitish jarayonida insonning shaxsiy qobiliyatlari va tajribalariga e'tibor qaratila boshlandi.

- Reformatsiya: Martin Luter ta'limni kengaytirish va xalqni o'qitishga chaqirdi, bu esa umumiy ta'lim tizimining rivojlanishiga olib keldi.

4. XIX Asr

- Sanoat Inqilobi: Sanoat inqilobi bilan bog'liq ravishda iqtisodiy o'zgarishlar ta'lim tizimlariga yangi talablar qo'ydi. O'rta maktablar va kasb-hunar maktablari paydo bo'ldi.

- Progresiv Ta'lim Harakati: Jon Dewey kabi pedagoglar ta'limda tajribaviy o'qitishni, faol o'qishni va o'quvchilarning qiziqishlarini hisobga olishni targ'ib qildilar.

5. XX Asr

- Psixologik Yondashuvlar: Ta'limda psixologik nazariyalar (masalan, Piaget, Vygotski) ta'lim jarayoniga kiritila boshlandi. O'qitish metodlari o'quvchilarning rivojlanish bosqichlariga moslashtirildi.

- Texnologik Inqilob: Kompyuterlarning paydo bo'lishi bilan ta'lim jarayonida yangi texnologiyalar qo'llanila boshlandi. Masofaviy ta'lim va elektron resurslar keng tarqaldi.

6. XXI Asr

- Raqamli Ta'lim: Internet va raqamli texnologiyalar ta'lim jarayonini tubdan o'zgartirdi. Onlayn kurslar, videodarslar va interaktiv platformalar orqali o'qitish imkoniyatlari oshdi.

- Shaxsga Yo'naltirilgan Ta'lim: Zamonaviy ta'limda o'quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashtirilgan yondashuvlar, shuningdek, ijtimoiy-emotsional ko'nikmalarni rivojlantirishga e'tibor berilmoqda. Ta'lim jarayonidagi asosiy trendlar quyidagi ijtimoiy-psixologik xususiyatlarga ega:

1. O'quvchilar va o'qituvchilar o'rtasidagi munosabatlar

- Hamkorlik: Zamonaviy ta'limda o'quvchilar va o'qituvchilar o'rtasida hamkorlikni rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Bu, o'z navbatida, o'quvchilarning o'z fikrlarini ifoda etish va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini oshiradi.

- Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash: O'qituvchilar o'quvchilarga ijtimoiy qo'llab-quvvatlashni ta'minlash orqali ularning emotsional farovonligini oshirishi mumkin.

2. O'qish Motivatsiyasi

- Ichki va Tashqi Motivatsiya: O'quvchilarning motivatsiyasi ularning o'qishga bo'lgan qiziqishini belgilaydi. Ichki motivatsiya (shaxsiy qiziqish) va tashqi motivatsiya (mukofotlar, baholar) ta'lim jarayonida muhim rol o'ynaydi.

- Ma'lumotlarni shaxsiylashtirish: O'quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashtirilgan ta'lim dasturlari motivatsiyani oshiradi.

3. Emotsional Intellekt

- O'zini anglash: O'quvchilar o'z his-tuyg'ularini anglash va boshqarish qobiliyatini rivojlantirishlari kerak. Bu, ularning stressni boshqarish va ijtimoiy munosabatlarni yaxshilashda yordam beradi.

- Empatiya: O'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasida empatiya rivojlanishi, ta'lim muhitini yanada ijobiy qiladi.

4. Mustaqil va Guruhiy O'qish

- Guruhiy ish: Guruhiy faoliyatlar o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Bunday faoliyatlar orqali ular bir-birlari bilan muloqot qilish, fikr almashish va jamoaviy qaror qabul qilish ko'nikmalarini oshiradilar.

- Mustaqil o'qish: Mustaqil o'qish ko'nikmalarini rivojlantirish, o'quvchilarga o'z bilimlarini mustaqil ravishda kengaytirishga imkon beradi.

5. Raqamli Texnologiyalar

- Onlayn ta'lim: Raqamli texnologiyalar ta'lim jarayonini yanada qulay va samarali qiladi. Onlayn platformalar orqali o'quvchilar global resurslardan foydalanish imkoniga ega bo'lishadi.

- Ijtimoiy tarmoqlar: Ijtimoiy tarmoqlar o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishda yordam beradi, lekin ularning salbiy ta'sirlarini ham inobatga olish zarur.

6. Ijtimoiy Ko'nikmalarni Rivojlantirish

- Ijtimoiy integratsiya: Ta'lim muassasalari turli ijtimoiy qatlamlardan kelgan o'quvchilarni birlashtirish orqali ijtimoiy integratsiyani ta'minlaydi.

- Muloqot ko'nikmalari: O'qituvchilar o'quvchilarga samarali muloqot qilish ko'nikmalarini o'rgatish orqali ularning ijtimoiy hayotda muvaffaqiyatli bo'lishlariga yordam berishi mumkin.

Xulosa. Ta'lim trendlarining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. O'qituvchilar, ta'lim muassasalari va davlat organlari ushbu omillarni hisobga olgan holda ta'lim tizimini yanada rivojlantirishlari kerak. Shunday qilib, ta'lim jarayoni nafaqat bilim berish, balki shaxsni rivojlantirish va ijtimoiy integratsiyani ta'minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Бадмаев М.М. Методика преподавания психологии. —Москва, 2001
2. Davletshin M.G, Do'smuhamedova Sh. va boshq, Yosh davrlari va pedagogik psixologiya,. —Toshkent, 2007
3. Махмудова Д.А. Речь при эмоциональном напряжении. Вестник интегративной психологии. 2022год. Выпуск 26 стр.140
4. Xaydarov F.I. Xalilova N.I. Psixologiya fanlarini o'qitish metodikasi. — Toshkent,2007y
5. Xaydarov F.I. Xalilova N.I. Umumiy psixologiya. — Toshkent,2009y